The Greek Review of Social Research

Vol 36 (1979)

36-37

Carolyn G. Heilbrun, Reinventing womanhood

Σταυρούλα Λαμπροπούλου

doi: [10.12681/grsr.472](https://doi.org/10.12681/grsr.472)

Copyright © 1979, Σταυρούλα Λαμπροπούλου

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

To cite this article:

Λαμπροπούλου Σ. (1979). Carolyn G. Heilbrun, Reinventing womanhood. *The Greek Review of Social Research*, 36, 473-475. <https://doi.org/10.12681/grsr.472>

παρουσίαση βιβλίων

Andrea Dworkin, *Our Blood: Prophecies and Discourses on Sexual Politics*, New York, Toronto, Harper and Row, Inc., σσ. 115 (Τό Αίμα μας: Προφητείες και κηρύγματα για την πολιτική των φύλων)

Ε' αυτό τό άγριο και ώραίο βιβλίο ή Α. drea Dworkin, μιά ριζοσπαστική φεμινίστρια και ίσως ή πιό δυνατή και ή πιό επαναστατική φωνή σήμερα στό Γυναικείο Κίνημα, αντιμετώπιζε σθεναρά ή βαθειά και σκληρή κοινωνική αδιαφορία πού αποβαίνει εϊς βάρος τών γυναικών—τή σεξουαλική, πολιτιστική και πολιτική υποδούλωση τών γυναικών στους άνδρες.

Μέ σπάνια εύλωττία και άντικομοφομιστική διάγνωση, ή Dworkin θέτει ή τάπητος τά έγκλήματα της σεξουαλικής βίας, τού ψυχολογικού έκβιασμού, της πολιτιστικής δυσφήμισης και διαβολής και της φιλολογικής κακογλωσσίας.

Η συγγραφέας περιγράφει μιά σεξουαλική άστυνομική πολιτεία στην οποία οί γυναίκες, όποις αιώνας υποφαντημένες από την άνδρική τέχνη και φιλολογία, και τρομοκρατημένες από βιασμούς, πρέπει να μαθαίνουν να αυτοβασανίζονται, να μισούν τόν έαυτό τους και να διδάσκονται τά καθιερωμένα της φυσικής και πνευματικής ύποταγής για να μ' μπορούν να έπιζηήσουν.

Η συγγραφέας άποκαλύπτει και διακηρύσσει ότι ή πορνογραφία, ή τέχνη, ή θρησκεία, ό νόμος, ή έπιβεβλημένη και καθιερωμένη έτεροσεξουαλικότητα και ή οικογένεια, όπως αυτή ύφίσταται κάτω από την άνδρική κυριαρχία, λειτουργούν σάν όργανα σεξουαλικής πλύσης τού έγκφαλου, σάν δυνάμεις πού επιβállουν ή γυναίκα καταπίεση και καταδυνάστευση.

Στή ρομωλέα και πρωτότυπη έρευνα της Dworkin, υπό την έννοια φαλλικής σεξουαλικότητας και άνδρικής ταυτότητας, διαφωτίζεται ή δυναμικότητα τού άνδρικού αιδιμού και τών κοινωνικών τύπων της τυραννίας πού αναπτύσσονται από αυτή.

Ε' αυτό τά καυτηριάζοντα άδρια της (1. Feminism, Art, and My Mother Sylvia, 2. Remembering Sexual Equality), 3. Remembering the Witches, 4. The Rape Atrocity and the Boy Next Door, 5. The Sexual Policies of Fear and Courage, 6. Redefining Nonviolence, 7. Lesbian Pride, 8. Our Blood: The Slavery of

Women in America, 9. The Root Cause, πολλά γραμμένα κατά τά πέντε τελευταία χρόνια ήσαν άνακινούσιες ή διαλέξεις της συγγραφέας, ή Dworkin καλεί τίς γυναίκες να καταπολεμήσουν την άπομόνωση, τού φόβου πού έχει την αίτια τού σ' ένα πολιτισμό πού μισεί τίς γυναίκες, να φύγουν μακριά από αυτό τόν κόσμο πού υποβάλλει μιά παθολογική αντίληψη για ή γυναικεία άναξιοτήτα, να έδραιώσουν την προσωπική τους άυθεντικότητα, να δημιουργήσουν ένα νέο πολιτισμό άπαλλαγμένο από ή βία, την κυριαρχία, την ύποταγή σέ όποιοδήποτε είδος και τελείως έλεύθερο από τά γένη.

Όποιοδήποτε κι άν είναι οί άπόψεις και οί άντιρήσεις τού καθενός, ή συγκινητική ρητορεία και οί δυνατές ιδέες της έμπνευσμένης συγγραφώς θά τίς αλλάξουν.

*

Carolyn G. Heilbrun, *Reinventing Womanhood*, W. W. Norton and Company, New York, 1979 ('Ανακαλύπτοντας πάλι ή γυναίκα)

Η συγγραφέας, τυχερή γυναίκα, μητέρα και σύζυγος—όπως ή ίδια εμφανίζεται στον πρόλόγο της—μελετώντας τού θέματος κατάσταση της γυναίκας επανεξετάζει γυναίκες πρόσωπα της άρχαίας έλληνικής φιλολογίας, της τραγωδίας ή της ιστορίας. Έπανεξετάζει έπιστες τίς ήρωίδες της σύγχρονης φιλολογίας ή τίς άπλες γυναίκες, αλλά και τίς σύγχρονες γυναίκες συγγραφείς.

Η πλούσια βιβλιογραφική ενημέρωση της συγγραφώς πολλές φορές την κάνει να παραθέτει τόσες γνώμες άλλων γυναικών συγγραφέων πού νομίζει ό άναγνώστης ότι διάβασε όλα τά σύγχρονα βιβλία της πού άναφέρει. Η καθαρότητα και ή σαφήνεια της πολλές φορές άφροπλίζει. Η καινούργια έρμηνεία πού δίνει, φέρνει σχεδόν επανάσταση και σάλο στά λιμνάζοντα νερά τού άνδρικού βασιλείου.

Η Κλυταμνήστρα, για παράδειγμα, έπανακρίνεται μέ νέο φεμινιστικό) ός σάν γυναίκα και σύζυγος. Η συγγραφέας δεν βλέπει σ' αυτή καμιά άπελευθέρωση, αντίθετα όμως ύποταγή και στραγγαλισμένα δικαιώματα. Δεν πρέπει να έκτιμάται από τά λεγόμενα τού Όρέστη ή της Ηλέκτρας και τών ύποστηρικτών τους, Αθηνών και Απόλλωνα, σάν ή συμβολική στιγμή πού ό θεσμός της μητρότητας άντρέπεται. Μητρότητα είναι ό θεσμός στον όποιο ή γυναίκα από μακρού είναι υποδουλωμένη, στον όποιο καταδικάζεται από τά παιδιά της άφορώτερων τών φύλων σέ άτέλειωτους άμφοτέρω.

Η Κλυταμνήστρα, μιά δυνατή και θεληματική γυναίκα, όπως πολλές, έχει στραφεί και παραμορφωθεί μέσα στο ρόλο της σύζυγου και μητέρας, άνακάλυψε ό-

μως ότι ή προσωπικότητα δεν είναι δυνατό να καταξιώθει έκεί.

Υπάρχει και περισσότερο στην θηλυκή λατρεία άπ' ό,τι ή λέξη «μητρότητα» ύπονοεί. Ό μύθος της Δήμητρας και της Περσεφώνης άναφέρεται στο δεσμό μεταξύ γυναικών, ό όποιος μπορεί να είναι ή σωτηρία τους σ' ένα κόσμο πού έχουν κοινή μοίρα. Είναι ό μόνος μύθος, κατά ή συγγραφέα, πού δεν άναφέρεται στην μητρότητα, αλλά στή σταθερή πίστη και άφαρμύγνη της δύναμης, την όποια ή ήλικιωμένη γυναίκα μπορεί να χρησιμοποιήσει πρός όφελος της νεώτερης.

Οί Μούσες είναι για τούς άνδρες. Από τόν Όμηρο («τόν άνδρα τόν πολύπαθο τραγούδησε μόν, Μούσα») έως τόν Robert Graves («ή γυναίκα δεν είναι ποιητής, είναι ή Μούσα ή τίποτε») και τόν Sidney («τρέλε, έίπε ή Μούσα μόν σέ μένα, κοίταξε στην καρδιά σου και γράψε»), ή Μούσα έχει γίνει προοδευτικό κτήμα τού άρρενικού και έμπνευστή του. Η έρώτηση πού είναι ή Μούσα της γυναίκας και πού είναι τού φύλου της Μούσας δεν είχε τεθεί μέχρι πρό τινος.

Στή συνέχεια ή Heilbrun εξετάζει την παντρεμένη γυναίκα μέσα από την άγγλική φιλολογία τών τελευταίων αιώνων, την Αμερικανίδα σύζυγο, την Έβραια σύζυγο—Έβραια είναι ή συγγραφέας—πού ποτέ δεν έχει ένα «δικό της χώρο», άναφέρει ήρωίδες έργων συγγραφέων τού 18ου και τού 19ου αιώνα και έρωτεύεται ή νοστορπία τους.

Τό «χάσιμο της προσωπικότητας» είναι τό περιεχόμενο στον έρωτα, παρατήρηση ή συγγραφέας μιάς άλλης νοουβέλλας σχεδικά μέ τό γάμο στό 1910, κάνοντας την ίδια παρατήρηση περισσότερο κομμά από ό,τι ή Bronie, αλλά μέ όχι λιγότερη δέυτητα είδε ότι ή γυναίκα στή σύγχρονη νοουβέλλα ήταν μοιραία να άνακαλύψει ότι μέ τό να είναι σύζυγος πρέπει να ξεχάσει τόν έαυτό της.

Γιά να έχουμε ένα δείγμα από τά ποιητικά μέρη τού βιβλίου της Heilbrun, πού είναι πολλά, παραθέτουμε ένα ποίημα πού επιγράφεται «ή νοικοκυρά».

Μερικές γυναίκες παντρεύονται στίφια. / Είναι ένα άλλο είδος δέρματος, έχει καρδιά, / στόμα, σκώτι και έντερα. / Οί τοίχοι είναι στέρεοι και ροζ, / Κόττα πού γονατίζει όλη την ημέρα / πιστά έξασφαλίζοντας τόν έαυτό της. / Οί άνδρες μπαίνουν διά της βίας / παρυσυρμένοι σάν τόν Ιωνά / μέσα στις σάρκινες μανιάνες τους. / Μιά γυναίκα είναι ή μάννα της, / αυτό είναι τό κυριώτερο.

Η πικρία και ή εϊρωνεία της συγγραφώς για ή θέση της γυναίκας και ή νοστορπία της είναι άπλά άληθινή διαπίστωση. Είχε τό θάρρος να τό πει και την εύστροφία να τό ένοησι. Η καινούργια έρμηνεία και ή εύλωττία της είναι αυτό πού άξίζει περισσότερο σ' αυτό τό βιβλίο μαζί μέ την πλουσιότερη ενημέρωση. Τό βιβλίο άποτελεί θαύμασιο άπόκτημα για μελέτες και θέματα για ή γυναίκα.

Gerda Lerner, *The Majority Finds Its Past: Placing Women in History*, New York, Oxford, Oxford University Press, 1979, σσ. 330 (Η πλειονότητα βρίσκεται το παρελθόν της: 'Η θέση των γυναικών στην 'Ιστορία)

«Αυτός ο τόμος περιέχει μερικά από τα πιο σπουδαία άρθρα που γράφτηκαν για την Ιστορία των γυναικών κατά τη διάρκεια των τελευταίων δέκα χρόνων», λέγει χαρακτηριστικά η γνωστή φεμινίστρια από το Los Angeles, Kathryn Kish Sklar.

Πολλές από τις ιδέες της συγγραφέως, τώρα πλέον βασικές επί του γυναικείου κινήματος, ήταν κατ' αρχήν δημοσιευμένες σε πολύ λίγο γνωστά επιστημονικά περιοδικά. Οι περισσότερες πραγματίες αυτού του τόμου ήταν διαλέξεις ή ανακοινώσεις της συγγραφέως σε συνέδρια. Στο τέλος διαμορφώθηκαν έτσι, συχνά με πολλές αλλαγές, με κριτική και συγκριτική συζήτηση και άλλες εκδόσεις από τους συναδέλφους της. «Ας σημειωθεί εδώ ότι στις 'Ηνωμένες Πολιτείες, πριν δημοσιευθεί ένα βιβλίο ή ένα άρθρο, ο συγγραφέας προσκαλεί τους συναδέλφους του ή της ειδικούς επί του θέματος και ανακοινώνει ενώπιόν τους τη μέθοδο της έρευνάς του, το περιεχόμενο, τα στατιστικά δεδομένα και τα συμπεράσματά του. Πολλές φορές και κατά τη διάρκεια της έρευνας ανακοινώνεται το κάθε συμπέρασμα. Οι παρόντες, πολλές φορές και οι άποντες ειδικοί, έχουν το δικαίωμα—άλλοτε γι' αυτό προσκαλούνται—να διατυπώσουν αντίρρησης, να μεταρθεύουν, να προσθέσουν ή να αφαιρέσουν, να εκφράσουν καινούργιες εκδόσεις και σκέψεις επί των γραφομένων. 'Ο διάλογος αποδεικνύεται πολύ εποικοδομητικός για την πληρέστερη παρουσίαση του βιβλίου».

Σήμερα η Lerner κατέχει μοναδική θέση μεταξύ των Ιστορικών: η ριζοσπαστική βιογραφία της περί των αδελφών Grimké και οι βασισμένες σε ντοκουμέντα συλλογές της (α. *Black Women in White America* και β. *The Female Experience*) είναι ευρύτατα γνωστές και πολύ αξιολογές. 'Η Lerner και τα γραφόμενά της έμπνευσαν σεβασμό, και η επιστημονική της είναι αδιαφιλονίκητη.

Άλλα ή ρηκίκελεύθες πραγματίες της και τα δέξτατα άρθρα, τα όποια έκαναν τη μεγαλύτερη τομή σε βάθος επί του θέματος, που πρακτικά τοποθετούν όσα είναι πέρα από τα μέτρα τους, που καθόρισαν τα προβλήματα του και έδωσαν οδηγίες για τη μελλοντική του ανάπτυξη, δεν είχαν ποτέ πριν συλλεγεί και εύρεως διαδοθεί.

Αυτός ο τόμος περιέχει δώδεκα άρθρα της Lerner, άλλα γραμμένα κατά τη διάρκεια μιας δεκαετίας κι άλλα έτοιμασμένα ειδικά γι' αυτό τον τόμο. Το βιβλίο μαρτυρεί την πνευματική άνθηση μιας πρωτοπόρου στις σπουδές για τις γυναίκες (women's studies), έπιστημη που άκμάζει σήμερα σε όλα τα άμερικανικά πανεπιστήμια.

'Η Lerner θέτει μερικές βασικές ερωτήσεις: Πώς μπορεί κανείς άριστα να θεωρήσει τις γυναίκες σάν μια ξεχωριστή ομάδα

στην κοινωνία; Πόσο χρήσιμη για τις Ιστορικές σπουδές είναι η έπίγνωση της καταπίεσης των γυναικών; Ποιά είναι η αναπορίστη σπουδαιότητα της φύλης, της τάξεως, του φύλου σάν παραγόντων στην Ιστορία;

'Η Lerner συγκρίνει το φεμινισμό του 19ου αιώνα με το φεμινισμό του 20ού αιώνα. 'Ανάγει το έξασπασμα του φεμινισμού άρκετά ειρωνικά στην έποχή του Jackson, σημειώνοντας ότι αυτή η έποχή της δημοκρατικής πρόοδου για τους άνδρες ήταν μά όπισθοδρόμηση και καταστολή για τις γυναίκες. Τονίζει τη διαφορά μεταξύ των δικαιωμάτων του γυναικείου κινήματος—το κατωρθώματος να ελεγχώσουν οι γυναίκες μέσα στην άνδροκρατούμενη κοινωνία πάνω στη βάση της ισότητας—και του άγωνα για την άπελευθέρωση της γυναικάς, πράγμα που σημαίνει γυναικεία αυτονομία. 'Η συγγραφέως όπισθοκρίνει ότι η σύγχρονη φεμινιστική κίνηση άγκαλιάζει και τα δύο.

Μερικά από τα άρθρα της περιστρέφονται και έρευνούν τις διαφορές στην Ιστορία και τη γνώση των έγχρωμων και των λευκών γυναικών και μιλούν για τις καταστάσεις κάτω από τις όποιες είναι δυνατό να σχηματισθούν φεμινιστικοί συνασπισμοί μεταξύ αυτών των ομάδων. Χαρακτηριστικό είναι το άρθρο 8 που αναφέρεται στις πολιτικές δραστηριότητες των Νοτίων Πολιτειών για την κατάργηση της δουλείας των γυναικών και που ανακοινώθηκε στην Atlanta το 1976.

'Η Lerner κριτικάροντας μιλάει για την «άνταταθμιστική Ιστορία»—την Ιστορία των «έπιστημων» γυναικών—η όποια δεν άποκαλύπτει τόσα πολλά από τις δραστηριότητες με τις όποιες οι περισσότερες ήσαν συνδεδεμένες και τη «συνεισβάλλουσα Ιστορία», η όποια συγκεντρώνεται ό,τι οι γυναίκες έχουν συνεισφέρει στην άνδροκρατούμενη κοινωνία. «Όλη η Ιστορία, όπως τη γνωρίζουμε έως τώρα, είναι άπλως προϊστορία», γράφει η συγγραφέως. «Μόνο μια νέα Ιστορία σταθερά βασισμένη στην άναγνώριση και την ισότητα άνδρων και γυναικών, η γέννηση και ό θάνατος της πατριαρχίας, μπορεί να προβάλει μια άληθινα καθολική Ιστορία».

«Άκόμη και Ιστορικοί», λέγει η Ann Ffor Scott έξοισο διαβάζουν αυτά τα προκλητικά άρθρα, όπως φαίνονται, θά βρούν ένα έρεθισμα στο να τα ξαναδιαβάσουν σάν μια άναρνούμενη διαφωνή η ένα άπασπασμένο έπιχείρημα, και θά άποχωρήσουν έχοντας τόσα πολλά για να σκεφθούν. Για πολλούς άλλους αυτό το βιβλίο θά χαρίσει μια έξαίρετη είσαγωγή στην άλλαγή με την προοπτική που λαμβάνει χώρα, όταν οι γυναίκες, όπως άκριβώς και ό άνδρες, έξετάζονται σάν μέρους της Ιστορικής εξέλιξης, μια άλλαγή για την όποια η Gerda Lerner έχει κάνει τόσα πολλά για να την πραγματοποιήσει».

John Mack Faranger, *Women and Men on the Overland Trail*, New Haven and London, Yale University Press, 1979, σσ. 281 (Γυναίκες και άνδρες στά ξεροαία καραβάνια)

Στόν καθένα είναι γνωστός ό μύθος ότι κατά τη διάρκεια της δυτικής έξάπλωσης και μεταναστεύσης ό άνδρες όδηγούσαν τα βόδια έπάνω σ' ένα έλικοειδή δρόμο και άμύνονταν από τους έχθρους 'Ινδιάνους, ενώ οι γυναίκες, καθισμένες στο πίσω μέρος της καρότσας στην άμαξα, φρόντιζαν τα παιδιά τους. Αυτή την εικόνα μάς δίνουν άλλωστε η τέχνη, ό κινηματογράφος ή ό άφηγησεις.

Πράγματι, ό John Mack Faranger, καθηγητής της 'Ιστορίας, παρατηρεί ότι οι γυναίκες έμειναν μάλλον σάν να βάδισαν πίσω στην καρότσα μαζώνοντας τις κοπρές πλένοντας τα ρούχα και τα κίλισκεπάσματα κατά το χρόνο που ό άνδρες σκότωναν τα βουβάλια.

Το γνωστό στερεότυπο του άρσενικού και του θηλυκού ρόλου είναι μόνο ένας άπό τους μύθους τους όποιους ό Faranger έπικρίνει σ' αυτό το βιβλίο. 'Ο συγγραφέας περιγράφει ψυχρά και προσεκτικά πώς πράγματι ήταν το ταξίδι διά μέσου της έρηρας για τις μεσοδυτικές άγροτικές οικογένειες, άνάμεσα στο 1843 και το 1870. 'Η έμφαση του συγγραφέα, εν τούτοις, δεν έγκαιται στις γνωστές ταλαιπωρίες του ίδιου του ταξιδιού, αλλά στη δυναμικότητα των οικογενειακών σχέσεων.

Μέ μια κατάλληλη και λεπτή χρησιμοποίηση σύγχρονων προσωπικών ήμερολογίων, άναμνησεων και στοιχείων άκόμη άπό τα φολκlorικά τραγούδια, ό Faranger άναλύει τους ρόλους των άνδρων και των γυναικών και τις δικές τους ιδέες γι' αυτούς τους ρόλους. Το άποτέλεσμα είναι άπλο, μια δέξυερική έξέταση της άγροτικής οικογενειακής ζωής κατά τα μέσα του 1800 και μια έρευνα έσωθεν μιας άπό τις μεγαλύτερες άμερικανικές περιπέτειες.

Το βιβλίο τουτο με την πλούσια βιβλιογραφία και τους λεπτομερείς πίνακες στατιστικών δεδομένων των μεταναστών, που έξικινούν άπό την ηλικία, το φύλο, την κοινωνική κατάσταση υπάνδρων-άνυπάνδρων στην κοινωνία των έξεταζόμενων δεκαετιών του 19ου αιώνα στις μέσες νότιες πολιτείες, το διακρίνει έπιστημονική, σαφήνεια, πληρότητα. Τα περιεχόμενα (1. The Overland Emigrants, 2. The Midwestern Farming Family, 1850, 3. Men's and Women's Work on the Overland Trail, 4. Masculine Men and Feminine Women, 5. The Separate Worlds of Men and Women, 6. The World of the Family, 7. Conclusion: Men and Women in the Rural American West) με το κοινωνικό και Ιστορικό υλικό, το χρησιμοποιήμένο με δέξνοια και θαυμάσια μεθοδολογία, άναφέρονται στους διαφορετικούς κόσμους των γυναικών και άνδρων.

Άζει να μελετήσει κανείς τη μεθοδολογία ενός έρευνήτη σύγχρονης κοινωνίας. Έρευνάται με στατιστικά συμπεράσματα η θέση της γυναικάς, οι έργασίες ή οι ά-

*

σχολίες της, επίσης η σύλληψη, η έγκυμωση και η γέννηση των τέκνων της. Έξεταιζονται οι οικογένειες, τα αγαθά τους, οι τροφές τους, οι μετακινήσεις τους.

«Ο Faranger έκανε», γράφει η Kathryn Kish Sklar, «θαυμάσια χρήση των υλικών του χειραυτού δρόμου, χρησιμοποίησαν τα για να φωτίσει την κοινωνία που οι μετανάστες άφησαν, καθώς επίσης την κοινωνία που δημιούργησαν καθ' όδον. Οι σπουδές του είναι ενδιαφέρουσες για ένα μεγάλο μέρος αναγνωστών, ειδικά γι' αυτούς που ενδιαφέρονται για την ιστορία της οικογένειας και την ιστορία των γυναικών».

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ

Εμπειρίτρια της Έδρας της Ιστορίας της Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

*

Stewards of the Land: The American Farm School and Modern Greece. της Brenda L. Marder. Έκδόσεις: East European Quarterly, Boulder, σειρά: East European Monographs

Distributed by Columbia University Press 1979

Η 'Αμερικανική Γεωργική Σχολή (ΑΓΣ) Θεσσαλονίκης ιδρύθηκε, γύρω στα 1904, με πρωτοβουλία του προτεσταντή 'Αμερικανού Ιεραποστόλου John Henry House, και από τότε λειτουργεί αδιάλειπτα μέχρι σήμερα—μ' εξαίρεση τα χρόνια της γερμανικής κατοχής.

Το βιβλίο της B. Marder *Stewards of the Land*¹ αναφέρεται στο ιστορικό της ίδρυσης και της λειτουργίας του ιδρύματος αυτού και καλύπτει την περίοδο 1902-1949.

Σήμερα η ΑΓΣ λειτουργεί σαν άγοντικό επαγγελματικό Λύκειο, και είναι Νομικό Πρόσωπο 'Ιδιωτικού Δικαίου.

Το άγκυράκι της, με το σύνολο των εγκαταστάσεων, βρίσκεται 10 χιλιόμετρα, περίπου, ανατολικά του κέντρου της Θεσσαλονίκης, και κατέχει μία έκταση 1.050 στρεμμάτων.

Η συγγραφέας αναφέρει στον πρόλογό της, ότι η μελέτη της αυτή αποτελεί απόπειρα ερμηνείας του 'πνεύματος' και της επιβίωσης του ιδρύματος—«μέσα από τα πλέον хаοτικά και βίαια γεγονότα της πρόσφατης ευρωπαϊκής Ιστορίας»—καθώς επίσης και μία απόπειρα παρουσίασης του τρόπου με τον όποιο λειτουργεί και τον υπηρεσιών τις όποιες προσέφερε «στη ζωή του ελληνικού λαού κατά τη διάρκεια των κρίσεων Ιστορικών στιγμών».

Γιά να γίνει πιο κατανοητή η συλλογιστική αυτής της ερμηνείας, θα δώσουμε συνο-

πτικά όρισμα στοιχεία για το ιστορικό της ίδρυσης και της λειτουργίας της ΑΓΣ, και κυρίως για την εξέταζόμενη περίοδο.

Ας σημειωθεί ότι η Marder κάνει λόγο περί «πνεύματος» σαν να πρόκειται για κάποια δύναμη ή οποία επέδρασε και εξακολουθεί να επιδρά κατά τρόπο μονοψήφιο ακόμα και στη σημερινή φάση λειτουργίας της σχολής. ('Υπενθυμίζουμε ότι η μελέτη αφορά την περίοδο 1902-1949.) Πώς αυτό είναι δυνατό, θά τό δούμε στη συνέχεια:

Τό 1894 έρχεται στη Μακεδονία ο John Henry House, μετά από είκοσι χρόνια Ιεραποστολικής θητείας σε διάφορες άλλες περιοχές των Βαλκανίων.

Ανταποκρινόμενος, όπως ο ίδιος έλεγε, σε «θείο κάλεσμα» (Call), θέλησε να ιδρύσει στη Θεσσαλονίκη μία πρακτική γεωργική σχολή που θά αποτελούσε τότε ένα είδος «Out post» (έμπροσθοφυλακή) των 'Ηνωμένων Πολιτειών στα Βαλκάνια και θά συντελούσε, τόσο στην εδραίωση και εξάπλωση της χριστιανικής πίστης, όσο και στον εκσυγχρονισμό της γεωργίας, απαραίτητες κατά τη γνώμη του προϋποθέσεις για τη λύση του Βαλκανικού προβλήματος.

Μέ φιλανθρωπικές εισφορές αγοράζονται (1902) στην περιοχή που βρίσκεται σήμερα τό ίδρυμα περί τα 200 στρέμματα γης, και τό 1903 άπαρτίζεται—άπό 'Αμερικανούς, κυρίως, κληρικούς—ένα έντεκα-μελές συμβούλιο μετόχων.

Άρχίζει γρήγορα ο εξοπλισμός του άγονκτηματος και ήδη, τό 1903, μεταξύ των άλλων διέθετε: γαλακτοκομείο (όπου παράγει τό πρώτο παστεριωμένο γάλα στη χώρα), μηχανουργείο, ξυλουργείο, μεταλλοσκελετοποιείο...

Μέχρι τό 1912 η σχολή λειτουργεί με ολάνοφθονους μαθητές (50 περίπου τό 1910), κυρίως όφρανα από καμμένα χωριά τό Μοναστηρίου. Μετά τούς Βαλκανικούς πολέμους, η εθνική σύνθεση των μαθητών αλλάζει, άρχίζει η ελληνικοποίηση της σχολής και στις 3/1/1918 τίθεται όπο την έποπτεία του 'Υπουργείου Γεωργίας.

Όλο αυτό τό διάστημα, και μέχρι τό 1929, διευθυντής είναι ο John House, ο όποιος έχει επιβάλει ένα κλίμα βαθείας θρησκευτικής ευλάβειας και φιλανθρωπίας.

Τό Μάη του 1929, τό συμβούλιο των μετόχων εκλέγει στη θέση του διευθυντή τον Charles House, γιό του ίδρυτή, θέση την όποία κατέχει μέχρι τό 1955.

Στις άρχές της δεκαετίας τό 30 η ΑΓΣ είναι σχεδόν μία αυτοσυντηρητική κοινότητα: ζουν εκεί 127 οικότροφοι και 17 άτομα τό εκπαιδευτικό προσωπικό.

Τον καιρό της μεταέκτης δικτατορίας, οι φιλικές σχέσεις του Charles House με τό Βασίλειο Γεώργιο Β' και ή από μέρους του άποδοχή, σαν διευθυντή, όρισμένων άρχων εκπαιδευτικής πολιτικής τό Μεταξά, εύνοουν την—στό χώρο της ΑΓΣ—επικράτηση της ιδεολογίας της άφης Αυγόστου. Μέ την Ιταλική έπιδρομή οι μαθητές φεύγουν, η σχολή παύει να λειτουργεί σαν εκπαιδευτικό ίδρυμα και προσανατολίζε-

ται, άποκλειστικά, προς την παραγωγική δραστηριότητα.

Τόν 'Απρίλη τό 41 άρχίζει ή κατοχή της ΑΓΣ από τούς Γερμανούς, και ο Charles House, στό όνομα της σωτηρίας του ιδρύματος, συνεργάζεται έν μέρει μαζί τούς, γεγονός που επιτρέπει στούς τελευταίους να εκμεταλλευθούν τό άγονκτήμα σαν βάση για έπιχειρήσεις και πηγή τροφίμων.

Τέλος τό 1945, τό εκπαιδευτικό πρόγραμμα άρχίζει κατά την περίοδο τό σχεδίου Μάρσαλ: καταβάλλεται ιδιαίτερη προσπάθεια για την επέκταση των εγκαταστάσεων του ιδρύματος και τόν πολλαπλασιασμό τών δραστηριοτήτων του. Πρός αυτή την κατεύθυνση συντρέχουν διάφοροι όφρεις: 'Αμερικανική 'Επιτροπή βοήθειας για την 'Ελλάδα, 'Υπουργείο Γεωργίας, UNRRA, ECA, 'Ιδρυμα Fulbright.

Ο σημερινός διευθυντής της σχολής Bruce M. Landsdale (District interpreter στην έπιτροπή για τόν έλεγχο της διεξαγωγής τών εκλογών τό 1946 και Chief interpreter της έπιτροπής για τό Δημονύφημα τό 1946), διαδέχεται τόν Charles τό 1955.

Η συγγραφέας άφερώνει μεγάλο μέρος τό βιβλίο της στην περιγραφή της ζωής και της προσωπικότητας τών δύο πρώτων, κυρίως, διευθυντών καθώς και τών συζύγων τούς, έκθειάζοντας τις άρετές και την άφοσίωση όλων στην υπόθεση του ιδρύματος. Μάς δίνει επίσης παραστατικές εικόνες από τη ζωή στό άγονκτήμα κατά τη διάρκεια τών πιο σημαντικών Ιστορικών στιγμών (άπό τό Μακεδονικό άγώνα μέχρι τόν έμφύλιον), για τις όποιες, εξέλλουν, εκφέρει και προσωπικές εκτιμήσεις έξιδικαινόντας, ιδιαίτερα, την μεταπολεμική πολιτική τών ΗΠΑ.

Γιά κάθε Ιστορική φάση ακολουθείται ή εξέλιξη διαδικασίας: άπεκόνιση τό έξω από τη σχολή χώρου πού δοκιμάζεται σκληρά από τά γεγονότα—χωρίς να ξέρουμε ακριβώς τις βαθύτερες αιτίες τούς—και στη συνέχεια, αντίδιαστολή αυτού τό ανάστατον κόσμου με την άνθρωπη και την άγάπη πού βασιλεύει μέσα στην 'Οασή' της ΑΓΣ.

Και ή έφωδος: ή επιβίωση της σχολής όφειλεται στην επιβίωση του 'πνεύματος της'—στό κυριόχρονο στόν τόπο τό άγονκτηματος τό 75 χρόνια της ύπαρξής της.

Τό 'πνεύμα' αυτό προσδιορίζεται σαν ένα σύνολο θρησκευτικών πεποιθήσεων και προσωπικών αντίληψεων τό John House για τό ρόλο της σχολής, οι όποιες υποτίθεται ότι υποβοηθούνται και από τούς διαδόχους του.

Συγκεκριμένα, τά συστατικά στοιχεία αυτού τό συνόλου είναι:

- i) Η θρησκευτική πίστη. οι ούμανιστικές άρχές και ή άφοσίωση όλων τών διευθυντών στην υπόθεση του ιδρύματος.
- ii) Οι άρχες παιδαγωγικής τό John House για την ανάπτυξη της ολόπλευρης προσωπικότητας τών μαθητών.
- iii) Η αντίληψη τών τελευταίων για τό βασικό ρόλο της σχολής: να καλλιεργήσει στις καρδιές τών μαθητών την άγάπη για τό γεωργικό επάγγελμα και να τούς

1. Ο τίτλος τό βιβλίου είναι παρμένος από μία φράση τό «Πιστοέω» της ΑΓΣ «I believe that the tillers of the soil are stewards of the land...» Η Marder ήταν καθηγήτρια Άγγλικών της ΑΓΣ τό 1966-67.